

ОГЛЯДИ

УДК 615.1:339.138:615.242(477)

Т. П. Зарічна

МАРКЕТИНГОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВІТЧИЗНЯНОГО РИНКУ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ, ЯКІ ЗАСТОСОВУЮТЬ У СТОМАТОЛОГІЇ

Запорізький державний медичний університет

Захворювання зубів - це найпоширеніші хвороби людини. Так, захворюваність на карієс у дорослих складає 90-92%, захворювання ясен (гінгівіт, пародонтит) діагностуються в 92%. Лише 8-9% дорослого населення мають здорові зуби і ясна. Особливу стурбованість викликають висока поширеність та інтенсивність стоматологічних хвороб у дітей [2,3].

У зв'язку з цим актуальним є своєчасне й оптимальне забезпечення населення якісними й ефективними лікарськими засобами для застосування в стоматологічній практиці.

Метою роботи стало маркетингове дослідження вітчизняного ринку лікарських засобів, які застосовують у стоматології.

Для досягнення поставленої мети **завдання** дослідження охоплювали:

- аналіз асортиментної та фірмової структури досліджуваного сегмента ринку;
- вивчення конкурентоспроможності фармацевтичних фірм-постачальників лікарських засобів, що застосовуються в стоматології;
- визначення найраціональніших препаратів зазначеної дії методом кваліметричного аналізу.

Для проведення дослідження були використані дані «Компендіуму» і «Державного реєстру лікарських засобів України» [4,5].

Ринок лікарських засобів для застосування в стоматології швидко реагує на досягнення медицини. Його асортимент постійно поповнюється, що вимагає від фахівців доброї орієнтації і знання цього ринку.

Лікарські засоби даної дії відрізняються між собою механізмом дії, складом, вартістю та ін.

Вивчення асортиментної структури проводили згідно з «Державним реєстром лікарських засобів України», в якому зареєстровано 64 позиції досліджуваних лікарських засобів.

Установлено, що представлений сегмент ринку

налічує 16 (25%) оригінальних препаратів і 48 (75%) генериків.

У досліджуваній групі однакова кількість монопрепаратів – 32 (50%) і комбінованих – 32 (50%).

В асортименті цих препаратів представлені лікарські форми зовнішнього застосування: тверді (таблетки для розсмоктування – 3 (4,7%), ледьяники – 1 (1,6%), вкладки дентальні – 1 (1,6%), лікарська рослинна сировина – 16 (28,1%)), рідкі (екстракти та настойки – 5 (7,8%)), розчини для ротової порожнини – 13 (20,3%); м'які (гелі та пасти для ясен – 13 (20,3%); аерозолі та спреї для ротової порожнини – 10 (15,6%).

Згідно з міжнародною класифікаційною системою АТС препарати, які застосовують у стоматології, розподіляються таким чином:

A01AB – протимікробні та антисептичні препарати для місцевого застосування в стоматології – 17 (26,6%);

A01AD – інші засоби для місцевого застосування в стоматології – 47 (73,4%).

Таким чином, аналіз асортименту лікарських засобів показав гетерогенність зазначеного сегмента фармацевтичного ринку України: в наявності є тверді, рідкі, м'які лікарські форми, аерозолі та спреї, як оригінальні, так і генерики.

Наступним кроком було проведення аналізу фірмової структури досліджуваного сегмента ринку. Результати аналізу надані в табл. 1.

З таблиці видно, що 59,4% препаратів, які застосовуються в стоматології та знаходяться в обігу на території України, виробляють вітчизняні фармацевтичні підприємства.

Серед 12 вітчизняних фірм-виробників лікарських засобів зазначеної дії лідером виступають ТОВ «Тернофарм» (м. Тернопіль), ПАТ «Лубнифарм» (м. Лубни, Полтавська обл.), ПрАТ «Ліктрави» (м. Житомир), які виробляють майже половину (47,4%) даних лікарських засобів.

Таблиця 1
Фармацевтичні фірми-постачальники лікарських засобів для застосування в стоматологічній практиці в Україні

№	Підприємство-виробник, країна	Кількість лікарських форм	Співвідношення, % до загальної кількості
1	ТОВ «Фітолік», м. Івано-Франківськ, Україна	1	59,4
2	ТОВ «ДКП «Фармацевтична фабрика», м. Житомир, Україна	1	
3	ТОВ «Дослідницький завод ГНЦЛС», м. Харків, Україна	1	
4	ТОВ «Тернофарм», м. Тернопіль, Україна	6	
5	ТОВ «Мікрофарм», м. Харків, Україна	1	
6	ТОВ «Фармацевтична компанія «Здоров'я», м. Харків, Україна	3	
7	АТ «Стома», м. Харків, Україна	3	
8	ПАТ «Лубнифарм», м. Лубни, Полтавська обл., Україна	6	
9	ПАТ «Фітофарм», м. Артемівськ, Донецька обл., Україна	4	
10	ПАТ Хімфармзавод «Червона зірка», м. Харків, Україна	1	
11	ПрАТ Фармацевтична фабрика «Виола», м. Запоріжжя, Україна	5	
12	ПрАТ «Ліктрави», м. Житомир, Україна	6	9,3
13	ЮНІК Фармасьютикал Лабораторіз, Індія	1	
14	Сінмедик Лабораторіз, Індія	4	
15	Гленмарк Фармасьютикал ЛТД, Індія	1	9,3
16	«АйСіЕн Польфа Жешув Ес.Ей.», Польща	2	
17	«ФітоФарм Кленка С.А.», Польща	2	
18	ВТО «ЕВА» С.А., Польща	1	
19	Фармзавод «Ельфа А.Г.», Польща	1	3,1
20	«Дентинокс Гесельшафт фармасьютіше», препарати «Ленк» та «Шуппан», Німеччина	1	
21	«СТАДА Арцнайміттель АГ», Німеччина	1	3,1
22	АБДІ ІБРАХІМ Ілач Санаі ве Тіджарет А.Ш., Туреччина	2	
23	Аз. Кім. Ріун. Анжеліні Франческо АКРАФ СПА, Італія	2	3,1
24	«Фамар Орлеан», Франція	2	
25	«Квізда Фарма ГмБХ», Австрія	1	1,6
26	«Херкель Б.В.», Нідерланди	1	
27	АТ «Софарма», Болгарія	1	1,6
28	«Дексель Фарма технолоджиз ЛТД», Ізраїль	1	
29	«Босналек д.д.», Боснія і Герцоговина	1	1,6
30	«Легасі Фармасьютикалз Світселенд ГмБХ», Швейцарія	1	
Усього		64	100

40,6% препаратів зазначеної групи надходить із-за кордону, з 12 країн, від 18 фармацевтичних компаній.

Лідери серед іноземних виробників - Індія та Польща, 7 фармацевтичних компаній яких постачають 18,6% ліків зазначеної дії на ринок України.

Для визначення рівня конкурентоспроможності виробників препаратів-аналогів, що використовуються в стоматології, розрахували коефіцієнт напруженості K_{vi} за формулою:

$$K_{vi} = \frac{n-1}{n}, (1)$$

де n – кількість усіх конкурентних аналогів фірм.

При цьому досліджувані лікарські препарати були згруповані за діючими речовинами таким чином: препарати-аналоги гексетидину; препарати-аналоги метронідазолу бензоату, комбінації; препарати-аналоги бензидаміну; препарати-аналоги холіну саліцилату; препарати з прополісом; фітопрепарати; лікарська рослинна сировина.

Результати розрахунку наведено в табл. 2.

Таблиця 2
Показники коефіцієнта напруженості між виробниками лікарських засобів, які застосовують у стоматології в Україні

Групи препаратів	Коефіцієнт напруженості (K_{vi})
Гексетидин	0,66
Метронідазолу бензоат, комбінації	0,80
Бензидамін	0,66
Холін саліцилат	0,50
Препарати з прополісом	0,66
Фітопрепарати	0,92
Лікарська рослинна сировина	0,80

Проаналізувавши отримані дані, можна зробити висновок, що найсильніша конкуренція розгорнулася серед 6 іноземних компаній із Німеччини, Нідерландів, Польщі, Австрії, Болгарії та 7 вітчизняних, які постачають на досліджуваний сегмент ринку фітопрепарати ($K_{vi}=0,92$).

Також висока конкуренція спостерігається між вітчизняними фірмами, що постачають лікарську рослинну сировину ($K_{vi}=0,80$): ТОВ «Тернофарм» (м. Тернопіль), ПрАТ «Ліктрави» (м. Житомир), ПрАТ «Фармацевтична фабрика «Віола» (м. Запоріжжя), ПАТ «Лубнифарм» (м. Лубни Полтавської обл.), ТОВ «Фітолік» (м. Івано-Франківськ).

Треба зазначити, що серед виробників препаратів «Солкосерил дентальна адгезивна паста» («Легасі Фармасьютикалз Світселенд ГмБХ», Швейцарія), «Кандид» («Гленмарк Фармасьютикал ЛТД, Індія), «Периочип» («Дексель Фарма технолоджіз ЛТД», Ізраїль) конкуренція відсутня ($K_{vi}=0$).

На наступному етапі розрахували частку сегмента національного фармацевтичного ринку, яку займає кожна з фірм-виробників стоматологічних лікарських засобів.

Розрахунок проводили за формулою:

$$d_{ij} = \frac{n_{ij}}{\sum n_{ij}}, \quad (2)$$

де n_{ij} – кількість препаратів j -тої фірми в i -сегменті;

$\sum n_{ij}$ – сумарна кількість препаратів i -го сегмента, зареєстрованих в Україні.

Дані розрахунку наведено в табл. 3.

Таблиця 3
Частка сегмента вітчизняного фармацевтичного ринку, яку займає кожна з фірм-виробників стоматологічних лікарських засобів

№	Підприємство-виробник, країна	Частка сегмента ринку (d_{ij})
1	ТОВ «Фітолік», м. Івано-Франківськ, Україна	0,0156
2	ТОВ «ДКП «Фармацевтична фабрика», м. Житомир, Україна	0,0156
3	ТОВ «Дослідницький завод ГНЦЛС», м. Харків, Україна	0,0156
4	ТОВ «Тернофарм», м. Тернопіль, Україна	0,0938
5	ТОВ «Мікрофарм», м. Харків, Україна	0,0156
6	ТОВ «Фармацевтична компанія «Здоров'я», м. Харків, Україна	0,0469
7	АТ «Стома», м. Харків, Україна	0,0469
8	ПАТ «Лубнифарм», м. Лубни, Полтавська обл., Україна	0,0938
9	ПАТ «Фітофарм», м. Артемівськ, Донецька обл., Україна	0,0625
10	ПАТ Хімфармзавод «Червона зірка», м. Харків, Україна	0,0156
11	ПрАТ Фармацевтична фабрика «Віола», м. Запоріжжя, Україна	0,0781
12	ПрАТ «Ліктрави», м. Житомир, Україна	0,0938
13	«ЮНІК Фармасьютикал Лабораторіз», Індія	0,0156
14	«Сінмедик Лабораторіз», Індія	0,0625
15	«Гленмарк Фармасьютикал ЛТД», Індія	0,0156
16	«АйСіЕн Польфа Жешув Ес.Ей.», Польща	0,0313
17	«ФітоФарм Кленка С.А.», Польща	0,0313
18	ВТО «ЕВА» С.А., Польща	0,0156
19	Фармзавод «Ельфа А.Г.», Польща	0,0156
20	«Дентинокс Гесельшафт фармасьютіше», препарати «Ленк» та «Шуппан», Німеччина	0,0156
21	«СТАДА Арцнайміттель АГ», Німеччина	0,0156
22	АБДІ ІБРАХІМ Ілач Санаї ве Тіджарет А.Ш., Туреччина	0,0313
23	Аз. Кім. Ріун. Анжеліні Франческо АКРАФ СПА, Італія	0,0313
24	«Фамар Орлеан», Франція	0,0313
25	«Квізда Фарма ГмБХ», Австрія	0,0156
26	«Херкель Б.В.», Нідерланди	0,0156
27	АТ «Софарма», Болгарія	0,0156
28	«Дексель Фарма технолоджіз ЛТД», Ізраїль	0,0156
29	«Босналек д.д», Боснія і Герцоговина	0,0156
30	«Легасі Фармасьютикалз Світселенд ГмБХ», Швейцарія	0,0156

Із таблиці видно, що найбільша питома вага в досліджуваному сегменті припадає на вітчизняні фармацевтичні компанії: ТОВ «Тернофарм» (м. Тернопіль), ПрАТ «Ліктрави» (м. Житомир), ПАТ «Лубнифарм» (м. Лубни Полтавської обл.) ($d_{ij}=0,0938$).

Серед іноземних виробників найбільшу частку цього сегмента займає «Сінмедик Лабораторіз», Індія ($d_{ij}=0,0625$).

Наступним кроком роботи було проведення

кваліметричного аналізу для оцінки основних характеристик лікарських засобів зазначеної групи. Кваліметричну характеристику здійснено на основі аналізу й узагальнення даних щодо клінічного застосування стоматологічних препаратів. Для оцінки використовували такі характеристики: форма випуску, шляхи введення, спектр дії, протипоказання, побічна дія, переважаючі ознаки.

Для проведення кваліметричного аналізу до-

сліджувани лікарські засоби було згруповано таким чином:

- синтетичні препарати;
- фітопрепарати і препарати прополісу;
- лікарська рослинна сировина.

Результати кваліметричної оцінки наведені в таблицях 4,5.

Таблиця 4
Результати кваліметричного аналізу синтетичних лікарських засобів, які застосовують у стоматології

Назва діючої речовини	Коефіцієнт кваліметричної оцінки (К)
Гексетидин	1,00
Метронідазолу бензоат	0,73
Бензидамін	0,64
Холін саліцилат	0,59
Хлоргексидин	0,05

Проаналізувавши дані, наведені в таблиці, можна зробити висновок, що найбільш конкурентоздатними і раціональними лікарськими засобами є препарати групи гексетидину (K=1), серед яких найефективніший «Гексорал».

Серед препаратів-аналогів: метронідазолу бензоату (комбінації) найефективніший «Метрогил дента», бензидаміну – «Тантум», холіну саліцилату – «Холісал».

Таблиця 5
Результати кваліметричного аналізу фітопрепаратів та препаратів прополісу, які застосовують у стоматології

Назва лікарського засобу	Коефіцієнт кваліметричної оцінки (К)
Камістад-гель Н	1,00
Стоматофіт	0,92
Ротокан	0,83
Ангіофіт	0,75
Таблетки для розсмоктування «Шавлія»	0,67
Евкалипту н-ка	0,67
Фітодент	0,67
Стомат-фіто	0,58
Мараславін	0,50
Препарати прополісу	0,45
Бронспрей	0,25
Фітокан	0,25
Зубні краплі	0,17
Дентінокс-гель	0,08
Камідент-Здоров'я	0,08
Фітосепт	0,08

Згідно з кваліметричним аналізом найраціональніші серед фітопрепаратів «Камістад-гель Н» (K=1,00), «Стоматофіт» (K=0,92), «Ротокан» (0,83).

Серед лікарської сировини найраціональніше з

точки зору кваліметричного аналізу листя шавлії.

Висновки

Проведено маркетингове дослідження вітчизняного ринку лікарських засобів, які застосовують у стоматології.

Аналіз асортименту цих ліків показав гетерогенність досліджуваного сегмента ринку України: наявні тверді, рідкі, м'які лікарські форми, аерозолі та спреї, як оригінальні, так і генерики.

За результатами вивчення фірмової структури встановлено, що 12 українських фармацевтичних компаній постачають 59,4% лікарських препаратів зазначеної дії на національний ринок, витримуючи високий рівень конкуренції з 18 підприємствами-постачальниками з 12 країн.

Визначення рівня конкурентоспроможності дозволило встановити, що найвища конкуренція спостерігається серед 6 вітчизняних і 7 іноземних виробників фітопрепаратів.

Методом кваліметричного аналізу встановлені найраціональніші лікарські засоби серед синтетичних ліків, фітопрепаратів і препаратів прополісу, лікарської рослинної сировини.

Для ефективнішого насичення ринку конкурентоздатними препаратами досліджуваної групи виробникам і дистриб'юторським фірмам рекомендовано зважити на результати проведених досліджень.

Література

1. Бодак В.М. Методичні підходи до маркетингових досліджень ринку лікарських засобів органами виконавчої влади у сфері охорони здоров'я / В.М. Бодак // Україна. Здоров'я нації. – 2010. - №4. – С.72-77.
2. Вікіпедія. Вільна енциклопедія. [Електронний ресурс].-Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/> Стоматологія.
3. Вікіпедія. Вільна енциклопедія. [Електронний ресурс].-Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/> Стоматологія в Україні.
4. Державний реєстр лікарських засобів. [Електронний ресурс].-Режим доступу: www.driz.kiev.ua
5. Компендиум 2012 – лекарственные препараты ; под ред. В.Н. Коваленко. – К.:МОРИОН, 2012. – 2320 с.
6. Кононенко Ю.Г. Клінічний довідник лікаря-стоматолога загального профілю / Кононенко Ю.Г. та ін. – Івано-Франківськ, 2011. – 356 с.
7. Мнушко З.М. Менеджмент та маркетинг у фармацевції. Ч II. Маркетинг у фармацевції: підруч. для студ. ВНЗ. – 2-ге вид., доп. та перероб. / З.М.Мнушко, Н.М.Діхтярьова; за ред. З.М. Мнушко. – Х.: НфаУ: Золоті сторінки, 2010. – С. 91-128.

Стаття надійшла
15.06.2015 р.

Резюме

Проведено маркетингове дослідження українського ринку лікарських засобів, які застосовують у стоматології, в тому числі проаналізовано асортиментну і фірмову структуру досліджуваного сегмента ринку; вивчено конкурентоспроможність виробників, які постачають на український ринок препарати зазначеної дії; методом кваліметричного аналізу визначено найефективніші з них.

Ключові слова: ринок лікарських засобів, лікарські засоби для застосування в стоматології, асортиментна структура сегмента ринку, конкурентоспроможність фармацевтичних компаній, кваліметричний аналіз.

Резюме

Проведено маркетингове дослідження українського ринку лікарських засобів, які застосовують в стоматології, в тому числі проаналізована асортиментна та фірмова структура досліджуваного сегмента ринку; вивчена конкурентоспособність виробників, які надають на український ринок препарати вказаного дії; методом кваліметричного аналізу визначені найбільш ефективні з них.

Ключові слова: ринок лікарських засобів, лікарські засоби для застосування в стоматології, асортиментна структура сегмента ринку, конкурентоспособність фармацевтичних компаній, кваліметричний аналіз.

UDC 615.1:339.138:615.242(477)

MARKETING RESEARCH OF THE DOMESTIC MARKET OF MEDICINES APPLIED IN STOMATOLOGY

Zarichnaia Tamara Panteleymonovna

Department of Management and Economics of Pharmacy, Medical and Pharmaceutical Law, Zaporizhzhia State Medical University

Summary

Dental diseases are the most common human diseases. So, incidence of caries in adults constitutes 90-92%, gum diseases (gingivitis, periodontal disease) are diagnosed in 92% of cases. Only 8-9% of the adult population have healthy teeth and gums.

It is actual to provide inhabitants with qualitative and effective medicines, which are used in dentistry in time.

The purpose of the work was marketing research of the domestic market of medicines applied in stomatology, including carrying out the analysis of assortment and company structure of the studied segment of the market, studying of competitiveness of producers who deliver drugs of the specified action, definition of the most effective of them by method of the qualimetric analysis.

The data of "Compendium" and "State register of medicinal facilities of Ukraine" was used for the research.

The studies of assortment structure have been conducted in accordance with the "State register of medicinal facilities of Ukraine", that registers 64 names of medications with marked action.

It has been established that market segment represents 16 (25%) of the original medicines and 48 (75%) generics.

The number of mono-medicines is 32 (50%) and the combined ones – 32 (50%). In the studying group it was equal.

The assortment of these drugs submitted external use of medicinal forms consisted of solid, liquid, soft matter, aerosols and sprays.

Analysis of companies' structure of the studied market segment showed that 59.4% of drugs with marked actions were produced by 12 domestic pharmaceutical enterprises; 40.6% came from 12 foreign countries, 18 pharmaceutical companies (most of them were from Poland and India).

Determination of competitiveness level of suppliers of medications for using in stomatology on the Ukrainian market showed that the main competition was opened among 6 foreign companies from Germany, Netherlands, Poland, Austria, Bulgaria and among 7 domestic ones, which provided the investigated market segment with the phyto drugs ($K = 0,92$).

Also, there is high competition between domestic companies that supply medicinal herbs ($K = 0.80$).

Calculations of the market share occupied by each of the pharmaceutical companies allowed to determine that the largest share in the investigated segment was occupied by domestic pharmaceutical companies such as "Ternopharm" Ternopil, "Liktravy" Zhytomyr and "Lubnyfarm" Lubny.

Synmedik Laboratories, India occupies the largest part of this segment among foreign producers.

The most effective stomatologic drugs such as synthetic, herbal medicines and propolis, medicinal herbs have been identified by the method of qualimetric analysis.

It has been established that among synthetic drugs the most competitive and rational drugs are drugs from Hexetidine ($K = 1$) group, the most effective is Heksoral.

Kamistad gel H ($K = 1.00$), Stomatofit ($K = 0.92$), Rotokan ($K=0.83$) are the most rational among phyto drugs.

Leaves of *Salvia* are the most efficient among the medicinal plants in terms of qualimetric analysis.

It is recommended to pay attention to the results of the research for more effective market saturation of competitive drugs in the studying group.

Key words: market of medicines, medicines applied in stomatology, assortment structure of the market segment, competitiveness of pharmaceutical companies, qualimetric analysis.